

ZGODNJA

DANIČKA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca na celi polji, in velja po pošti za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. v tiskarnici sprejemana na leto 2 gld. 60 kr. in na pol leta 1 gld. 30 kr., ako uni dnevi zadenejo v nedeljo ali praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XVII.

V Ljubljani 10. prosenca 1864.

List 2.

Pogovori od spovedi.

Spisuje M. Smolej.

(Dalje.)

Duhovni pomočnik (nadalje dokazuje, da je gnanje, svoje grehe spoznati in se jih spovedati, cloveku že takorekoč prirojeno in pravi): Ravno to velja tudi skoraj od vseh sedanjih, posebno azijanskih neverških narodov. Opomnim naj med drugim le posebnega obreda, katerega se še sedaj kitajski cesar derži, kadar od viših uradnikov obdan duhovsko službo opravlja. Stopi k altariju, se večkrat pred njim do tal priklone in kadilo zažge. Potem vzame Ju-pe, to je, dolgi svilnati trak, na katerega je tam vse svoje dobre in hudobne dela in djanja zapisal. Zdaj bere s tihim glasom spis, moli in obudi obžalovanje (grevengo) zavoljo pregrešnih djanj, ki so zapisane, obljubi in sklene se poboljšati ter položi Ju-pe v kadičnico, ki se potem z žerjavico napolni, da trak zgori. V resnici, to je lepa podoba vsega tega, kar se pri spovedi godi, ki s spoznanjem, resničnim kesanjem in terdnim sklepom — dobro opravljena — vse grehe pokonča in jih tako rekoč za vselej sožge. Naj se to pristavim, da celo freimavrarji tirjajo nekako spoved od tistih, ki k njim pristopijo *).

Zdravnik. Dovolite gospod, kam ste pač zašli! Saj nam ni toliko mar za to, ali so judje in neverniki imeli in imajo daritve in nekako spoved, kakor skazujete, saj se od njih ne bomo spovedovati učili; mi bi le radi zvedili, ali je res posebna spoved že bila v prvih časih kersanstva v navadi, in ali jo je v resnici Kristus sam postavil?

Pastor. Prav imate, to je vprašanje. Zdi se mi, kakor da bi se gospod duhovni temu vprašanju in dokazu odtegovali.

Duhovni pomočnik. To nikakor ni moj namen, temuč ker smo se iz tega, kar sim povedal, lahko prepričali, da se nahajajo pri vsih narodih spravne daritve in verski obredi, bolj ali manj podobni in enaki naši spovedi, da je toraj cloveški naravi (natori) popolnoma primerno in cloveka že neka notranja sila zene, se svojega zadolženja obtožiti, da bi si tako vest olajšal in toliko lažej odpusanje zadobil, bo tudi toliko lažej verjeti in skazati, da je Kristus, ki je gotovo cloveško naravo naj bolje poznal, v resnici sam spoved poterdil in jo v zakrament povzdignil.

Urednik I. Mi smo danes terdovratni, gospod duhovni, in ne verjamemo, kar se nam jasno ne dokaže in ne spriča.

*) Gl. Die Freimaurerei im Staate, von einem fruheren Ordensmitglied, v. A. Eschweiler, Aachen 1863, str. 31, „Ceremoniel bei der Aufnahme eines 17jährligen Lowtons.“

Duhovni pomočnik. Ne tirjam tudi, da bi mi kar na besedo verjeli, ker me kar nič ne skerbi, veljavno in dostojno skazati, da je spoved, kakor jo dandanašnji v katoliški cerkvi imamo, vedno v navadi bila, in da jo je toraj res Kristus sam kot zakrament postavil.

Opomnil sim že poprej, da papež Inocencij III, kakor ste vi rekli, nikakor ni posebne spovedi še le vpeljal, temuč kakor nam pričajo zapisniki cerkvenih zbiralis in zgodovina, da je le zapovedal, da mora vsaki kristjan vsaj enkrat v letu k spovedi iti, da potem takem je mogla takrat posebna spoved že v navadi biti. To mi bote morebiti tudi vi, gosp. pastor, poterdili *).

Pastor. V resnici, reči moram, da saj jaz posebno spoved za stareji imam, kajti spisovavei tako imenovane Magdeburške cerkvene zgodovine (Magdeburger Centurien **), ki se meni dosti veljavni zde, pravijo, da je bila posebna spoved v navadi že ob času sv. Ciprijana. Pa zna biti, da se tudi ti motijo in posebno spoved za stareji imajo kakor je v resnici, od tega saj pri njih ni nikjer brati, da bi jo bili kristjani že poprej imeli, ali da jo je celo Kristus sam postavil.

Duhovni pomočnik. Ako pri imenovanih spisovaveh tega ne beremo, imamo pa druge še veliko veljavniše priče, namreč cerkvene očete in pisatelje vsih stoletij, ki nam jasno naznanjujejo, da je spoved bila v navadi ne samo pred Inocencijem III, ampak tudi že pred sv. Ciprijanom, ki je leta 258 umrl. Tako n. pr. vmevno in jasno govori od posebne spovedi sv. Bernard, ki je

*) „Armonia“ to le dogodbo pripoveduje, ki v to reč zadeva. Gosp. P. prednik ene izmed sedmerih cerkev, ki jih ima Francosko v Rimu, je pred enim mesecem v Genovi obiskal staro cerkev sv. Petra, ki so se je že davno kalvinarji polastili. Varh tega tempelna si domisljuje, da je teolog in obiskovavec v nekaki doktorski tehtnosti pita s sto in sto poverljivimi in smečnimi pravljicami, ktere vsakdanji clovek več del sprejema kakor besedo iz evangelija. Pridigarški sakristan ta dan ni mislil, da ima opraviti z učenim tujcem, in moli mu brez ozira svoje navadne pravljice; ko pa pride na neko določeno mesto v cerkvi, reče: „Tukaj je mesto nekdanjih spovednic; mi pa smo jih dali odpraviti, ker, kakor je znano, je lateranski zbor spoved postavil. — Dragi moj, mu reče duhoven, ki ga je dosihmal poterpljivo poslušal, ali ste že bili kterikrat v Rimu? — Ne še, gospod. — Se mi je pač zdelo, odgovori duhoven; ali jest pa stanujem v Rimu, in kadar vi tje pridete, vam bom v podzemeljskih rakah (katakombah) pokazal pravih spovednic, ki so iz prvega in drugega stoletja, in ki nevednim pričajo, da ne lateranski zbor, ampak Jezus Kristus in aposteljini so spoved iznašli. Skerbite da se boljši učite cerkvene zgodovine, in ne oznanujte več priprostim tacih neslanost i. t. d.“ — (Arm. 30. kim. 1863, šte. 227.)

**) Gl. Kath. Volksfreund 1846.

Pastor. Pastite, prosim, cerkvene očete in pisatelje, sej nam oni v ti reči nikakor ne koristijo, zakaj pri vsi svoji pobožnosti in učenosti so bili vendar le ljudje, človeškim slabostim podverženi, ki torej pred zmotami nikakor niso bili varni; od druge strani pa govore oni, kolikorokrat spoved opomnijo, od očitne spovedi in od ostrih spokornih del, ki so se spokornikom nakladale; od posebno spovedi toraj tu nikakor ne more govorjenje biti.

Duhovni pomočnik. To, gosp. pastor, vam rad poterdim, ako pravite, da so bili cerkveni učenci ljudje, ki so se zmotiti zamogli in so se res tu in tam tudi kterikrat motili v rečeh, ki so jih le na podlagi osebnega mnenja in lastnih misel terdili; pa vse kaj drugega je, ako ne govore o lastnem mnenju, ampak o tem, kar so kristjani v njih dobi verovali in za resnico imeli, tu so nam, ako se njih izreki ujemajo, popolnoma dostojne in zanesljive priče, katerim smo verjeti prisiljeni, ako hočemo pošteno in neenostranski biti. Sej se vam, kakor ste rekli, že spisovavci Magdeburške zgodovine veljavni zide, zakaj bi to ne veljalo tudi o cerkvenih očetih, ki so bili ne samo učeni, ampak tudi pobožni in sveti možje, ki so pogosto zavoljo vere in resnice, ki so jo terdili, veliko preterpeti mogli. In brez tega, ali so mar katoličanje edini, ki se na cerkvene očete opirajo, ali se ne naslanjajo tudi nekatoličani nanje, kadar mislijo, da na njih strani stojé in zaenje govore? Ali ne dokazujejo nekatoličanje ravno iz cerkvenih očetov, da je sv. pismo na Bozje povelje in po navdajenju sv. Duha pisano? Ako so oni veljavne priče v eni reči — zakaj bi ne bili tudi v drugi; ako se jim po vaših mislih verjeti mora, kar sv. pismo tiče, zakaj bi se jim ne verjelo tudi, kar spoved zadeva; in ali so morebiti le takrat zanesljivi in veljavni, kadar po mislih nekatoličanov na njih strani stojé, ne pa tudi kadar za katoliško resnico govore? Ali je pač to pošteno ravnanje!

Pastor. Imejte toraj svoje cerkvene učnike, za katere se tako iskreno poganjate, sej si vendar v ti reči z njimi ne bote veliko opomogli, zakaj, kakor sim že opomnil, kadarkoli oni spoved opomnijo, govore le od očitne spovedi, ki je bila takrat v navadi. Cerkev namreč se je zvesto pravie poslužila, katere ji sv. pismo prilastuje, vse uravnati in urediti, kar kersansko življenje tiče, in ga iztrebiti, kateri je hudoben. Tako je sv. apostelj Pavel sam, kakor je znano, hudobnega Korinčana izobčil. Kdor pa je bil izobčen in je hotel potem spet v kersansko družbo sprejet biti, je mogel gotove znamnja pokore in poboljšanja kazati, pa tudi to še ni bilo zadosti, temuč preden so ga cerkveni očetje in predstojniki sprejeli, so mu posebne spokorne dela in zadostovanja naložili, katere so bile pa po različnosti pregréh tudi različne, da so toraj mogli spokornikom primerno zadostovanje naložiti, se je mogel ali v pričo cele verske družbe, v katero je želel spet sprejet biti, al pa saj v pričo staršim svojih pregréh in zadolžen obtožiti. To je bila spoved v prvih časih. To spoved, ki je bila, kakor vidimo, popolnoma različna od spovedi sedanjih katoličanov, so cerkveni predstojniki pozneje kaj umetno v posebno spoved spremenili in terditi jeli, da po Kristusu in aposteljnih svoj začetik ima, in da je v odpusenje grehov neogiblivo potrebna. Tako so duhovni potem v posebni spovedi, ne samo očitnih, ampak tudi skrivne pregrehe sodili in tako nekdanjo spoved tudi za še tako poštene in vestne kristjane v trinostvo spremenili, ki jim neusmiljeno vest in sramožljivost tare in terpinči. To tako uredeno spoved je četrta lateranski cerkveni zbor pod papezem Ino-

cencjem III občno vsi cerkvi zapovedal in tridentinski zbor jo na vse čase poterdil. —

Uradnik. Pravo, dobro ste povedali, to je pač jasen dokaz, koliko katoliška spoved veljá, in kako se je začela in vpeljala.

Grajsak. Zakaj me niste vbogali, g. kaplan, ko sim vam svetoval, da se nikar v to pravdo ne spušajte; naš gospod duhovni sv. pismo in zgodovino pač dobro poznajo in vejo, kaj terdijo.

Gospa pastorjeva. O kako sim vendar vesela, da mi posebne spovedi, té tako samovoljne in tiranske naprave katoličanov ne poznamo, kako sim v imenu zenskega spola Bogú hvaležna, da takih zmot oprostni pravi nauk čistega evangelija imamo! Kako osramotivno mora pač biti za ženo ali dekleta duhovnu vse svoje slabosti in še tako skrivne pregreške razodeti in praviti na uho. V resnici milovati moram katoličane in vas gospá, ki se temu preterdemu jarmu vklanjate.

Gospa grajsakova. Gotovo gospá! zlo težavna, in rekla bi naj, težavniši reč, ki nam jo cerkev naklada, je naša spoved; pa kaj nam je storiti? v odpusanje grehov je pokora potrebna, to je gotovo, nasi duhovni pa nas učé, da je posebna spoved bistveni del pokore. Zlo me toraj današnji pogovor mika, da saj zvem, pri čim da smo, in ako se skaže, da posebne spovedi res ni Kristus sam postavil, ampak da se je pozneje začela in se tudi brez nje zamore odpusanje grehov zadobiti, mi lahko verjamete, da me nikakor ne bo težko stalo se posebni spovedi odpovedati.

Zdravnik. Tu sim, gospa, čisto vaših misel, saj kar mene tiče, moram spoznati, da grem raji tlako delat ali kamnje lomoit, kakor k spovedi.

Grajsinski oskerbnik. Tudi mene vselej zlo tare, kadar na to pride, da mi je četrta cerkveni zapovedi zadostiti.

Duhovni pomočnik (šaljivo k gospej pastorjevi). Rad vam poterdim, castita gospa, de je posebna spoved za grešnika zlo težavna in osramotivna postava in se ji prirojeni napuh in lastna ljubezen silno ustavlja; zatoraj ostanimo raji le pri starem. Očitna spoved in ojstra pokora prvih kristjanov bo naj berže manj težavna in sramotivna memo današnje posebne spovedi katoličanov, ki se le enemu duhovnu opravi, ki je ojstro k molčljivosti zavezan; in ker se nekatoličanje hvalijo, da so nauk in kersanstvo prvih časov oživili in vpeljali, bi bilo pač tudi prav in potrebno, da bi vpeljali z njim tudi nekdanjo očitno spoved in ojstro spokornost, de bi ženski spol, se vé da, ložeji shajal, posebno današnji čas, ko deviška čistost in zakonska zvestoba tako lepo cvete! (Drugi se namuzajo, gospa pastorjeva pobita molci.) Vi pa (k g. pastorju) ste to reč ravno narobe razložili. Prej ko ne, se tudi nauk od spovedi na nekatoliških učiliših tako razklada, da je bila namreč najpoprej očitna spoved in navadi in iz nje je potem šele posebna spoved katoličanov izviralala. Pa temu ni tako, v začetku je bila posebna in potem je bila še le od cerkve vpeljana očitna spoved, posebno v pokoro in poniževanje velikim grešnikom, ki so očitno pohujsanje dajali.

Tega nas brez drugih dokazov že lastna pamet prepriča, zakaj v posebni spovedi se je moglo najpoprej razsoditi, katerih grehov se očitno obtožiti bi varno bilo. Mislite si le očitno spoved dan današnji, in kmalo vam bo ta reč jasna. Kdo bi se pač sedaj svojih grehov obtožiti hotel, da bi poprej ne vprašal, kako in kaj, in se s svojim dušnim pastirjem posebej ne razgovoril in posvetoval, katere grehe

naj v očitni spovedi pové in katerih ne, da se pričujoči spodbudujejo, ne pa pohujšajo. Kako nespametno in pohujšljivo bi bilo pa gotovo mnogokrat, ako bi se n. pr. ženske vpričo moških, starsi vpričo otrok kterih si bodi grehov očitno obtoževali. Sej je že posebna spoved tako težavna reč, koliko bolj težavno in osramotivno bi bilo pa še le očitno obtoženje nekterih grehov. (Dal. nasled.)

Beseda

v marburški čitavnici 6. decembra 1863.

Govoril gosp. Jožef Šuc, kaplan Jereninski.

(Konec.)

Ker nas pa vidoznanstvo ali optika uči, da je luč ko tvarina neka tekočina (lučni fluidum), ki le nekoliko blišči, ako je mirna, se pa vselej lepo sveti, ako se trese, in da dnevne luči tekočino trese tako imenovano solčno ozračje (sonnenatmosphäre), torej se iz vsega tega vidi, da je Bog sicer prvi den že kakor našo zemljo, tako tudi druge planete in solca ob enem stvaril, kar tudi naravne postavice tirjajo, da je pa razvitku zemlje primerno še le četerti den solčno ozračje vredil, tako da je začelo lučno tekočino strastati in po takem svetiti. — Ni ga tukaj tedaj nasprotja! —

Pa tudi to, da je med svetopisemsko pa geologiško starostjo naše zemlje nasprotje, le tisti pravijo, kterih vednosti v razlaganji sv. pisma pa geologije še niso dozorele. — Resnica je, da je profesor Bišof v Bonu poštel (zračunil), da je moglo devet milijonov let preteči pred ko so se razne rastline v premok spremeniti, to se pravi, okamneti zamogle; pa tudi Mozes samo le terdi, da je rod človeški pa naša zemlja v sedanjih podobi in obleki še le šest jezer let stara; cesar še ni, in ne bo nijena vednost overgla, pa vsaka, ki je s tim predmetom le nekoliko v stiku, poterdila, kakor hitro je bila celo dognana: kajti da je Mozes z besedo „jom“, ktero so Gerki z besedo *ἡμέρα*, latince z besedo dies, Slovenci pa z besedo „den“ prestavili, hotel naš den štiri in dvajset ur dolgi zaznamovati, tega še ni katoliška cerkva nikdar določila, sv. Avgustin pa naravnost pravi (De civitate Dei XI. 7): Qui dies cujus modi sint aut perdifficile nobis aut etiam impossibile est cogitare, quanto magis dicere, to je, „toti dnevi kakošni da so, nam je zelo težko ali celo nemogoče si misliti, koliko bolj težko pa reči!“ — pa tudi dokazal še tega nijeden ni, temveč že tekst sam nas drugače uči, kajti ravno to, da je solnce še le četerti den sijati začelo, je dokaz, da poprejšnji dnevi niso mogli štiri in dvajset ur dolgi biti.

Pa tudi beseda „jom“ ne pomeni samo „den“, ampak nedoločeno dobo časa sploh, kar iz tega vidimo, ker Mozes v drugem poglavji prve svoje knjige vseh sedem dni skupaj tudi „jom“ imenuje, in ker tudi v Eksodu XXXI, 17. jom nedoločeno dobo časa pomeni. —

Zakaj pa vse to v čitavnici razlagaš? bi me znal kdo prašati. Zato, da bi se vsaki omikan Slovenec iz teh dveh izgledov, pa iz besed učenih mož prepričal, da se veri slovenskega naroda ni potreba ugovorov nobene učenosti bati, kajti kakor ta dva, tako je tudi vsaki drugi ugovor zoper katoliško vero znanstveno temeljito razrešen, in da bi vsaki spoznal, kako zelo potrebno je vsakemu omikanemu Slovincu, se ne samo posvetnih vednost temeljito, ampak tudi vere svojega naroda znanstveno učiti; kajti narod naš slovenski še do novejšje dobe ni imel posvetnih omikanih stanov, kakor drugi narodi, ki bi se bili enostranske veri sovražne vednosti navzeli, in vsled tega vero svojega naroda motili, ker v minulih žalostnih časih ni nijeden omikan Slovenec svoje zapuščene matere več poznati hotel, in so omikani Slovenci sedanje dobe tudi zvesti sinu svoje cerkve (kakor je tisočletnica ss. Cirila in Metoda kazala). Ni še bilo tedaj do zdaj raznega mnenja zastran vere med omi-

kanim in priprostim Slovincem; pa ta različnost bo tudi gotovo med Slovenci nastala, ako se bodo, čeravno v poznih prihodnjih časih, omikani Slovenci posvetnih vednosti enostransko učili, znanstveno učenje vere pa v nemar pušali; ta različnost pa bo tudi začetek konca zadovoljnosti, blagra, pa tudi terdne serčne omike slovenskega naroda.

Taki nesreči svojega naroda v okom priti pa je dolžnost vsakega, posebno omikanega domorodca. — To svojo dolžnost pa bo on dopolnil in ti svoj namen bo dosegel, ako se bo naj poprej svoje vere znanstveno temeljito naučil, si ugovore zoper vero razrešil, potem pa tudi priprostemu Slovincu ustmeno, djansko, pa tudi pismeno dokazal, da si prava znanost pa vera katoliška ne nasprostuje, ampak druga drugo še le podpirate. Le tedaj, ako bodo omikani Slovenci v svetnih in vernih znanostih enakomerno napredovali, in tako vero svojega naroda podpirali in krepčali, sta narodu blagor in omika gotova; kajti njihna podlaga je in mora vera biti.

Belak.

(Zgodovinske čertice.)

Belak je prav lično in prijazno mesto, tako da bi mu človek nikakor ne prisojal tolike starosti in tudi toliko hudih vdarev, kakor jih je že prestalo. Odprimo saj nekoliko stare listine mestne. Brez dvombe bil je Belak že Rimljanom zastran bogatih zlatih in srebrnih rudnikov zgoranje-gorotanskih vazin kraj. Imenovali so ga Villa ad aquas, od koder nemški etimologi izpeljujejo svoj „Villach“; Slovenci pa tolmačijo svoje ime Belak iz priloga „bela“, ker stoji ob beli reki. V darilni listini Osojanski od 9. sept. 878 kralja Karlman-a imenuje se že most Belaski, kar jasno svedoči, da je moglo mesto gledé kupčije že takrat vazin kraj biti; kajti mostovi v onih časih stavili so se le v redkih in posebno odličnih mestih. Leta 1006 ustanovil je nemški cesar Henrik II škofijo Bamberško in postal je Belak prvo in naj odličniše mesto imenovanih cerkvenih knezov v Gorotanu. Še zdaj vidiš ko neopozabljiv spomin ob mestu podobe Henrika II in njegove deviske soproge Kunigunde. — Pod cesarjem Henrikom IV dobil je Belak druge nove pravice in nekako lastno gospostvo. — Dalje bile so slabe tadanje ceste tirolske, kakor tudi ona malo varna skozi Ptujce proti Krasu, le malo čislane; vez Nemčije kakor tudi Dunaja z vladarico morja jadranskega, z Benedkami, sklepal je takrat takorekoč Belak, ker od prvih krajev (Nemčije) vodila je le-sem pot cez Solnigrad, od drugega (Dunaja) pa skozi Breže. Treh delov sveta kupčije so imele takrat Belaske spedične hiše v rokah, pa tudi domaca kupčija z železom, svincem in lesom imela je tu svoje glavne zaloge. Ni čuda toraj, da vrelo je tako plemstvo in tergovstvo, kakor tudi priprosto rokodelstvo tu sem k viru bogatega zaslužka. — Kakor pa je nevošljivost že v paradizu kazala svoj strupeni prisad, tako se je ni manjkalo nikoli v poznejših časih. Tudi Belaske blagostanje imelo je mnogo sovražnikov, kteri so jim gledali škodovati in bi radi bili potegnili iz žepa Belačanom slednji sold, kterega naklonila jim je njihovega truda marljivost. Rop, morije, pule in vojske se bile sad te gerde nevošljivosti. — Obernili bi se radi od teh žalostnih časov, pa kaj, saj nam sledijočim daljni zgodovini vender le otožne podobe stopajo pred oči. Posip Dobrača 25. prosenca 1318 in z njim sklenjen potres razrušil je tudi v Belaku veliko poslopj (med drugimi farno cerkev) ter na stotine stanovnikov pokopal v strasnih razvalinah grob. Enako strašni katastrofi Lizabonski se je tudi tu zacetel pod razvalinami ogenj in pokoncal se ostalo premoženje. — Kasnej, posebno leta 1478, okroževali so zopete Turki mesto; — ne bere se sicer, da bi mu bili kaj prizadjali, pač pa, da so bili l. 1492 na Belaskem polji od Rudolfa žl. Khevenhüller-a hudo tepeni in zmagani. — Za-

časno stanovanje cesarja Karola V v Belaku in otožne čase Lutrove le memgrede omenivši, povemo, da od odhoda Turkov bilo je mesto tako srečno, da celih 300 let ni vidilo kakega sovražnika; al za to so ga pa s pričetkom francoske vojske l. 1792 obsule težave s polno mero. Že prehod domačih kerdel je prizadjal mestu dosti stroškov, ko so se pa leta 1797 Bonopartove trume bližale mejam Gorotanskim, zaznamoval je slavni nadvojvoda Karol Belak (kjer vežejo se glavne ceste iz Tirolskega, Solnograškega, Laškega in Kranjskega) kakor zbirališče vseh avstrijskih čet, s katerimi je hotel iti sovražniku nasprot. Al hitro napredovanje Francozov skozi kanalsko dolino in boj 23. marca 1797 pri Trebižu (k kateremu se je bil nadvojvoda iz Belaka le od nekterih svojih spremljan podal in je v Trebiškem tergu takorekoč s čudežem odšel smerti ali sužnosti) prisilil je naše, umakniti se iz Belaka nazaj. Tri dni kasneje pridejo Francozi pred Belak, se tam vtaberijo in ostanejo dva mesca. Zdaj pričele so se le prave težave za mesto, kajti treba je bilo sovražnikom šteti denar in pripravljati jim vseh možganih potrebnih reči. —

Dve leti kasneje šle so zopet Suwarow-e ruske in Melatove avstrijske kardela tu skoz v Italijo, al lepi upi slavnih zmag za naše so se kmal zopet raztopili. Leta 1805 posedli so vnovič Francozi mesto in strašno gospodarili tukaj tri mesce.

Terpljenja polno leto 1809 prineslo je Belaku zopet novih težav. Nadvojvoda Jovan imel je tu svoj glavni stan in le predobro so znane kervave bitke na Predilu, pri Naborjetu in Trebižu, kjer so se sicer naši borili slavno ko razkačeni risi, pa vendar pogazeni bili od silne sovražne moči. — 18. maja imenovanega leta posedli so Francozi vnovič Belak, pa bili 3. junija od naših zopet izgnani, in to nasprotno puljenje je terpelo, dokler ni dunajski mir 11. oktobra stalno prisodil Francozom Belaka. — Do l. 1813 v njih posestvu bilo je ono sedež višje gosposke za zgornji Gorotan in poznej tudi za oddelek Tirolskega. — Bližal se je zopet čas, da vernilo se bo mesto pod perute avstrijskega orla. In zdaj so mestu nastopile najhujše stiske. Že 15. avgusta 1813, v dan Napoleonovega praznika (naši stari ljudje se še dobro spominjajo tega dneva) kazala se je francoska belaska posadka (600 mož močna) nekako posebno plašna. 17. avgusta napovedali so Avstrijani Francozom vnovič vojsko in že so 20. dan zastavile doljno belasko predmestje avstrijske predstraže. Naslednji dan (21. avgusta) pričeli so naši hud strel iz topov in vnel se je zdaj velik ravš za mesto, ktero so spremenljivo en čas sovražniki en čas naši v lasti imeli. In to je terpelo do 29. avgusta, kateri dan se je, da bi nesreča dosegla svojo višino, zanel oženj v predmestju, od Francozov poseđenem, in je pokončal 185 hiš z mnogimi stranskimi poslopji. Vkljub hudemu požaru pa je bil vendar serd vojskujočih tolik, da tudi med naj hujšim in naj strašnejšim vihranjem plamena je terpel boj in strel iz topov naprej. Pač ne moli katoliška cerkev zastoj: „kuge, lakote, vojske — reši nas, o Gospod!“

Malo dni kasneje rešen je bil Belak za zmiraj svojih hudomučnih francoskih neprijatelj, kateri so bili po vseh naših krajih hrabro potolčeni ter pognani iz Gorotana. — Po tolikih prestanih težavah in nesrečah je Belak ohranil komaj senca poprejšnjega blagostanja, kajti so poleg drugega tudi razne nove ceste prehodno vožnjo (Transito) skorej popolnoma uničile. Mogoče je, da prihod železnice poverne saj za kak čas zopet srečne dni lepemu mestu, kar mi želimo iz celega serca. —

J. Levčnik.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. (Riharjeve pesme.) Marsikteri morebiti se ne vedo, kaj je naš ranjki izvrstni skladatelj Rihar na svitlo dal, ali pa menijo da se več na prodaj ne dobiva; zatoraj naj se podá tukaj spregled vseh že natis-

njenih napevov, izmed katerih nekteri prav zlo ljudstvu dopadejo, in se dobivajo pri Riharjevi sestri in pri Leop. Kremžarji. Ti-le so:

I. „Viž e“ za svete pesmi I in II del, za mnoge praznike in svetnike čveteroglasno postavljen.

II. Himni in Antiphone za sv. Reš. Telo, čveteroglasno postavljeni (2 partituri) a) je postavljen za Sopran, Alt, Tenor in Basso ali za ženske in moške (razstavno); b) pa samo za quartet, naj bo za moški ali pa ženski (sostavno), in pri vsaki partituri so tudi za vsak glas posebej glasovi pridjani, de ni treba iz partiture vsakemu prepisavati.

III. Napevi za sv. pesmi iz „Slave Marije“ (g. Bl. Potočnika), čveteroglasno postavljeni.

IV. in V. Napevi sv. pesem od Matere Božje in sv. Obhajila, čveteroglasno postavljeni I in II del. Vsak del je posebej vezan.

VI. Čveteroglasni napevi različnih svetih pesem, narveč za Šmarnice, ktere se pa tudi ob drugih časih lahko pojejo in so na polah natisnjene. Od 1. do 20. pole.

VII. Dve poli k pomnoženim novim bukvicam čvetertega natisa, od leta 1859, g. Bl. Potočnika.

VIII. „Tantum ergo.“ 4 pole.

IX. „Maša“ sostavno in razstavno, za vsak del svete maše posebej čveteroglasno postavljen, in vsaki del se lahko spet za „pred Bogom“ porabi. Potlej je pa tudi še posebej neki „pred Bogom“ in na zadnje pesem za „kropljenje med letom,“ ali „Asperges me.“

X. „Venec,“ čveteroglasno postavljen pesmi (družinske).

Velikokrat je bilo že v „Danici“ in v „Novicah“ pod naslovom „Riharjeve pesmi“ naznanjeno, ktere so zopet na poli ali pa v zvezku natisnjene. Ker se je pa že velikrat vošilo slišalo, de bi bilo dobro, ako bi se napravil spregled vseh Riharjevih pesem, kar jih je že natisnjenih, toraj so vse skupej spisane, de vsak lahko pregleda, kar še nima teh resnično lepih napevov, in si jih nakupi. S tem zamore marsikdo cerkveno petje olepšati z novimi napevi, ktere se morebiti v tisti cerkvi ali tudi še v celi okolici niso slišali. Zato je tudi pri vseh nizka cena narejena, de bi si jih vsak orglar ložej nakupil. Ker so pa po nekterih krajih orglarji ali šolmaštri sami ubožni, ker je zdaj čezdalje več skladateljev za napeve, naj bi pa cerkev ali fara ali cerkvena občina te reči kupila in jih s cerkvenim pečatom zaznamnjala, kakor se je že pri veliko farah zgodilo. (Gl. „Zgodnjo Danico“ leta 1857, 46 in 47. list). Sem ter tje se sliši ugovor: Pa toliko veljâ ta ali una pola, ta ali pa uni zvezek; sej si ne morem vsega nakupiti itd. K temu bodi opomnjeno, da marsikteri, ki nima denara za potrebne reči, ga ima pa za nepotrebne ali celo spotikljive, ki včasih ljudstvu bolj k škodi in pregrešnim mišlim, ko k pridru služijo. Pa je tudi dostikrat boljši, se nekoliko prignati, kakor pa kje sam napravljati napeve k lepim besedam, kateri se nič kej ne podajo, in ki se včasih ne vé, ali ima ta reč glavo in noge; ali privedati k sveti pesmi kak prav posveten napév, de poslušavec ne vé, ali je sveta ali posvetna pesem. Se vé, de to zadeva le neumetne skladatelje, kateri nimajo nič cerkvenega duba in se še hočejo o velikih praznikih ali opravilih s tem skazovati, de pri posvetnih napevih še kak „valcer,“ „polko,“ „quadril“ ali plesnični oddelek zaigrajo in po orgljah ropočejo, kakor de bi bili pri kaki veselici, in tako vse nar bolj posvetne reči na dan spravijo. Ljudje ga pa hvalijo, „To je raganist, to je šolmašter, de ga mu ni para,“ in tako posvetnega in take časti željnega organista nezvedeni ljudje ki nič duhovnega in cerkvenega kusa nimajo, v njegovi šušmarii še bolj podpirajo.

Ako se tedaj imenovani napevi po znizani ceni kaj pokupijo, se bo ložej cela zapuščina na dan spravila, ki je zares lepa. — Ker je bilo pri Jeranovih „čveterih bukvicah“

opomnjeno, de bojo g. Rihar napeve naredili in je smert našega umetnika pokosila, bodi tukaj povedano, de s časom bojo že natisnjeni napevi, kar so jih ranjki zložili — za svete in druge pesmi. V g. Jeranovih bukvicah je med drugimi pesmami tudi „Pange lingua,“ in „Sacris solemnibus,“ ktere so pa že v zgorej omenjenih himnih in antifonah za sv. Rešnjje Telo natisnjene.

„Napevi od Matere Božje za zadnji majnikov dan“ in „Kje je kristjana pravi dom,“ ktere v mnogih krajih v cerkvi pojejo, so v „Vencu“ natisnjeni.

Iz Ljubljane. * Povej, Danica! povej tudi svojim bravcem, kar se bere v zadnjih Novicah lanskega leta iz Gradca o Kosarjevi knjigi „Slomšek in seinem Leben und Wirken.“ — Da so zaslugam naših slavnih rojakov tudi neustrasni tujei pravični, pravi dopisovavec, pričuje sledeči izgled. — V tukajšnji nemški bogoslovnici, kjer je navada, da se zvečer za poduk životopis kacega svetnika ali pobožnega moža čita, se letos znani životopis knezovladika — Slomšeka prebira. Ni lahko popisati, kako zavzeti Nemci poslušajo, kako sluje ime „Slomšekovo“ tukaj. Že vvodne besede tukajšnjega g. spiritvala so bile: „Wundern sie sich nicht, meine Herren, über die Wahl der heurigen Erbauungslektüre. Slomšek war ein Mann, wie es im jetzigen Zeitalter wenige gibt; — er trachtete auf Grundlage des Nationalen nur Religion und Sittlichkeit zu fördern.“ In eden prvih tukajšnjih duhovnov je naravnost rekel o omenjenem životopisu: „To je delo, da se tudi škofje lahko iz njega učijo!“ — Čujte — čujte!! To se godi v nemški škofii, od nemških mož! — Čujte pa tudi o tej priliki, kako čislamo omenjeno knjigo v domačii slovenski. Posodil sem jo verlemu slovenskemu profesorju neduhovnu. Prebravši jo mi prinese knjigo nazaj ter pravi: „Eno napako imajo te bukve.“ Radovedin poprašam: ktero? — Prekratke so. Skorej me je sram, vendar kar je res, je pa res, — jokaje sem jih prebiral.“

Iz Ljubljane. (Slomšekove Drobtnice.) „Drobtnice,“ ki so za leto 1863 „po nemilih naključbah,“ kakor pregovor pravi, se le zdaj prišle na svitlo, so iz spoštovanja do svojega vtemelitelja premenile svoje ime v „Slomšekove Drobtnice.“ „da tudi mlajšim kažejo prežlahtni studence, iz kterega so pred 17 leti izviral.“ Naj imenitniši, zares neprecenljivo delo v tem letniku je osem prelepih pridig od nebes ranje škofa Antona Martina Slomšeka, in pa obsiren popis njih življenja. Zares, kaj posebnega je, da so ranjki, bi djali, kakor testament svojim ljubljnim Drobtnicam naj poslednje spisali pridige od nebes, ter so tudi tukaj, kakor na svojih zadnjih obiskovanjih, le slovo jemali. Pišejo pa tudi tako ljubeznjivo to stvarino, da se mora vsako serce giniti, če je le kolikaj občutljivo. „Serce me boli,“ pravijo že v vvodu, „ako premislim, kako lepe so nebesa, in kako malo jih posvetni ljudje obrajtajo, — ako pogledam, kako drago nam je usmiljeni Jezus nebesa kupil, in kako dober kup jih prodamo, za pešico červivega veselja, kakor Ezav svoje pervorojenstvo za skledo kuhane leče. Tako se vedno spolnuje, da je veliko poklicanih, pa le malo izvoljenih“ itd. Te pridige segajo do 130. strani. — Življenje ranjcega, ki smo ga že unkrat omenili, je spisal g. spiritval in škof. svétnik Fr. Kosar ravno tako mično kakor resnično. Ker pastirski listi in drugi spisi ranjcega Antona Martina slovó po vsem Slovenskem tudi pri naj prostejšem ljudstvu, ki še brati ne zná, torej bi bilo vsem v veliko tolažilo, ako bi tudi, kakor si že bodi, popis njih življenja slišali, ki bi več teknil k pozivku pobožnega življenja kot 10 ali 15 pridig. — Drugi prostor 20 pol obsežnih, lepo in na čednem papirji pri Janžič-u tiskanih bukev je napolnjen s koristnimi in vedrilnimi spisi pod navadnimi napisi „prigodb žalostnih in veselih, podob in basen, ogledala za solo in dom, in slovenske gerlice.“ Bog daj tudi temu letniku prav naglo in obilno razširo, pa tudi naslednjemu obilno čverstih pisavcev, da kmali vesel nasledva le-temu.

Z Dolenskega. (J. Bonač †.) Britka zguba je s smertjo tega učenega, mladega rodoljuba spet zadela nas Slovence. Ni mi znano veliko iz njegovega življenja; zatoorej le ob kratkem posnamem nektare čertice, zlasti ker upam, da ga bo gotovo kdo drugi popisal, ki mu je več znano in mu gladkeje teče pero; sej je bil po svojih izvrstnih spisih, po svojih milih pesmih znan vsemu slovenskemu svetu; sej si je s svojo ponižnostjo, učenostjo in priljudnostjo pridobil obilo prijatlov. — Rojen je bil blagi ranjki v Topolu, prijazni vasi Cirkniške fare 9. maja 1832. Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani, precej v začetku z naj boljšim vspehom, tretjo latinsko šolo nastopivši je bil sprejet v Alojzjeviše, kjer je v popolno zadovoljnost višjih in spodbudo in izgled svojih tovaršev ostal, dokler ni prestopil v semenišče. Kakor v vsih stvarinah, je bil tudi v slovensini posebno izurjen. Bil je součenec, iskren prijatelj in vreden verstnik Gregorja Kemperle-ta, čigar življenje je pozneje tako ginljivo popisal. 26. julija 1859 je bil v Ljubljani mašnik posvečen in potem za prefekta v Alojzjeviše poklican; ali že drugo leto v postu za duhovnega pomočnika v Žuzenberk prestavljen, kjer je nevtrudljivo in veselo delal za Božjo čast in blagor domovine. Ali — Božje pota so čudne. 21. grudna jezdi k podružnici masevat čisto sam. Imel je posebno živega konjiča, in že ko ga je po sv. maši zasedal, je neki nagajal, in rekel mu je ranjki: „Meniš, da me ne boš nesel, pa me vendar le boš!“ Čez dle časa pa ga najde neki voznik pod potom na pol mertvega. Ni se več zavedil, in popoldne o poli štirih se je ločila njegova blaga duša. — Le žaluj, predraga domovina, in tudi ti, preljuba „Zgodnja Danica,“ ker zgubila si krepkega podpornika. Že v semenišču je bil jel slovenski pisariti, in precej njegovo prvo delo: „Gregor Kemperle“ — nektare čertice iz njegovega življenja, v „Drobtnicah“ l. 1859 in 1860 je pokazalo njegovo zmožnost, posebno pa se je prikupila milina njegove besede. Razun tega je pisal tudi še v semenišču „Iskrice,“ sprelepe molitvine bukvice; druge, „Češenje presvetega Rešnjega Telesa“ je še lani prestavil iz francoskega. Posebno ginljive so njegove pesmi, kterih je obilo raztresenih po Daničinih listih. Kdo se ne spominja pri njegovem imenu pesem: „Pogled v novo leto“ v Danici l. 1861, „Gregorju Riharju v spomin,“ in zraven teh še veliko drugih? Mlad je šel pod zemljo, pa bogat z vednostmi in zaslugami; ni ga več na zemlji, toda v marsikterem sercu bo živel njegov spomin.

VENC

na grob precastitega gospoda

JANEZA BONAČ-A.

*Le kratka pot je, ki do groba pelje,
Ko kapljica na veji clovek je;
Le naglo jenja svetno vse veselje
In mala hišica se nam odpre.*

J. Bonač (...*...)

Zvezda krasna na nebo posije.
V svitu mladem jasno zagori.
Miljeno krog sebe žarke lije.
Lepše kakor druge se bliši.
Božjo slavo vernim oznanuje.
Razsitleva temo grešnih zmot.
Revne in otožne oživljuje.
Kaže k viru milosti jim pot.

Pa še dalje na temne nizave
Sega njeni čudapolni svit.
Na meglene nase zre planjave,
Ki jim solnce kras se ni odkrit;
Mične so cvetlice izkalile.
Oživljene si razvile cvet,
Ki v spomladnem vertu krasno-milo
Bodo še cvetle mnogo let.

Občudval dišeče sem cvetlice,
 Ki med vsimi krasno so cvetle,
 Gledal zvezdi žarni v jasno lice,
 Vnemal mlado si za dom sercé. —
 Včeraj je tak mило še svetila,
 Danes pa že, ah! ne sije več
 Zvezda, hipoma je agasnila,
 Zginil z njo za vselej zar blišeč.

Zvezda sjajna si Ti, Janez dragi!
 Ki Te vzela je v mladosti smert.
 Cerkve, domovine up preblagi!
 Krije danš Te že mertvaški pert.
 Cerkev, kje imaš sedaj učenca,
 Ki bi te bolj ljubil, bolj častil?
 Ljudstvo, mladež, kje imaš miljenca,
 Ki bi te bolj varval, bolj učil?

In ti jokaš, draga mati Slava?
 Res osoda bije te hudó!
 Zopet sinek v tihem grobu spava,
 Ki te ljubil vselej je zvestó!
 Pa ne maraj; — luč se res je skrila,
 Al vgasnila čisto ni za nas:
 Sej cvetlice, ki jih je rodila,
 Se cvetejo tebi v divni kras.

Ti pa — masnik nam nepozabljivi!
 Se v nebeskem domu veseliš,
 Ze te lepsa venec nezvenljivi,
 Večni v slavi blažen se blišiš.
 In ko truplo črna zemlja krije,
 Tvoj spomin lepo med nam' živi:
 Glej na nas iz nove domačije,
 Spomni se pred Večnim nas tud Ti!

Fr. Maru.

Od sv. Martina pri Sloven. gradu. M. V. — Edini sin premoznega očeta gre prvo adventno nedeljo puško poskušat izstreliti. Ko se pa puška hitro ne sproži, se oberneta in mislita iti, kar počí puška in sinu 28 zernu prav v glavo zažene. Pri tej priči se sin zgrudi in ne more več vstati, ne pogledati, ne spregovoriti, in v štirih urah potem je umrl. To je zopet svarilen zgled, kako previdno je treba s smodnikom in strelnim orodjem delati. —

Iz Mariborske okolice. Pri spodnji sv. Kungoti, kjer so pred leto dni sv. misijon obhajali, so bile ta advent od 8. — 21. grudna ljudske duhovne vaje za vse štiri stanovne. Vodila sta jih dva čc. oo. gg. Lazarista iz Celja. Pač lepo, koristno, in sveto opravilo! Skoda, da se te pobožnosti tako malo posnemate!

Terst, 5. pros. ☩ „O čast in hvala bodi Bogu! rečemo enaki popotniku, ki po dolgem in sterem potu na vrh gore pride in si potno čelo obrisavši hvaležno se oddahne; ali pa mornarju, ki čez gorate penake hlastovih valov na vse zadnje v varno luko zakerne, in pa še toliko več „čast in hvala Bogu!“ ki nam je poslal svojega angela, da nas je čuval, da nismo tudi mi včeraj na obzidji si izpahnili svojih možganov, ki smo le preveč sami sebi zaupljivi se prederznili poskusiti z nekim strahovito divjaškim elementom. Kakor prijazno se je poteklo lansko leto v morje neskončne večnosti, tako neprijazno se je začelo tekoce. Pervi njegov dan je prinesel sneg, proti večeru pa se vzdigne vihar, ki je dva naslednja dneva tako hudo razsajal, da je na gradu (terdnjavi) zastavišče kot rahli terst prelomil, stražnico vzdignil in čez zid v mesto zagnal, čuda dimnikov porušil, stresne opeke kot s fračo sem ter tje metal, okencine vtiskaval in skorej vsaki hiši neprijeten spomin zapustil. Po mestnih terziščih pa je s klobuki, kapami, roboi, kuharčnimi cekarji, škafi, zelnatimi glavami t. t. d. prav tako divjalo, kot da bi bile te mertve reči ozivele in jele svoj — pust obhajati. Pa tudi po okolici je vihar čuda kvara storil, tako na pr. v Dolini faroška streha rebra kaže, in sreča velika, da še na kup viscečega farovaža poterlo ni. Krogla pri svetilniku (leuchthurm), ki nam s svojim padcem „poldne“ naznanuje, se je kola primerzila in nepremično sred njega čubi. Morje je bilo

zgjol neizmerna pena in je tudi nekaj ljudi pogoltnilo; dvoje otrok je mraza poginilo in čuda ranjenih je v mestni bolnišnici. Opraskani obrazi, plavi rožički na čelu, in pa obvezane glave niso danes prav nič redkega. Gotovi smo, da ta prigodba se ne bo pogrešala v teržaškem letopisu. — Prav za tega voljo je nam pa tudi še le danes se zaletketala prva letošnja verla „Zgodnja Danica.“

Z Wartburge, iz Bamberga in iz Nürnberga. Zupan. (Konec.) Veliki čudeži se godé na njenem grobu in že 4 leta po smerti jo spozna papež Gregor IX svetnico, ter dopusti, naj se izpostavi truplo nje na velikem altarij bolniške cerkve v Mariboru. Naj bolj živa slika tega koridorja je pa tudi Elizabetina slovesna prenaša ter drugi pokop. Nesejo poveličano svetnico samo imenitne osebe. V prvi versti jo nese cesar Friderik II, za njim templarski vitez, v belem plašči, ki mu je vsit rudeč križ, za templarjem v zadnji versti pa stopa neka prednica samostanska s krono na glavi. Ob strani klečé vsi Elizabetini otroci: tri deklice in sinček. Dve hčeri postanete redovnici, obe bote predstojnici; tretja je pozneje omožena vojvodinja Brabancije, izgled kerščanskih kneginj, in še zdaj nek tukajšnji vladar izpeljuje od nje svoj rod; sinu pa, ki je dosegel prestol, bilo je zavdano: tako pripoveduje kazavec o njeni rodovinski zgodovini. Cesar Friderik II sam daruje svetnici zlato krono. Romarji iz pol Evrope hité na njen grob. Zato deželni grof Filip, velik podpornik Luter-ov, ne pozná več dolžnosti, kot to, da dopusti prenesti svetnico v zapert žagrad zraven velikega altarja. Še dan danes je tu. Toda, kadar pride veren katoličan do tega kraja, ne moti ga zaperto truplo svetnice. Tudi moč zaperte, že v življenji dobrotljive, čudodelna je. Priporoča se ji in prosi Boga, ki je velik v svojih svetnikih, da naj pač kmalo zopet pošlje po priprošnjah blage svetnice svitlo solnce spoznanja tem krajem. Zraven šest večih tukajšnjih slik je še sedem manjih, ki kažejo na Elizabetine telesne dela usmiljenja. Omenim naj podobice, kako Elizabeta podaja revežu kozarec vode pri vodnjaku, ki je še zdaj pod gradom. V drugi sliki merliča v rakev devlje in ga zavija v svoj pajčolan.

Odpre strežaj vrata Elizabetinega tlaka, in kam nas pelje pot? Tako blizo vkup Elizabeta in Luter! V kapelo nas pelje, kjer je svoje dni pridigal Luter. Se zdaj pridiguje na tej priznici včasih kak superintendent.

Pridemo v sobo, kjer se je praznoval pevski skus „Sängerkrieg“ 7 julija 1207, ravno dan in leto, ko se je rodila v daljni Ogerski sv. Elizabeta, vidiš v izverstni sliki med pesniki skakajočega malega dečka, prihodnjega njenega moža, in Henrika žl. Ofterdingenskega, ki je ravno zmagal Volframa žl. Eschenbach-a. Ni me kmalo tako veselo opomnilo kaj otročjih let, kot slika ta. V duhu sem na daljnem Slovenskem, kjer sem poslušal kot deček branje iz življenja sv. Elizabete in velikokrat čul imeni Volfram in Ofterdingen, kjer sem čul o marsikterem pobožnem pesniku, ki je podpora našel tiste čase na tem pesnikom vgodnem gradu. V duhu sem to sliko ogledovaje tudi pri vas, ki ste vedili razveseljevati nas in razveseljevaje nas učiti.

Del grada, ki smo ga do sedaj ogledovali, zidan je v romanskem zlogu; veliko si prizadeva sedanja vlada olepsati ga, in vse se dela v okusu starih, pač bolj veselih časov.

Stopimo iz ponovljenega zidanja, gremo čez dvorišče, in kam nas pelje kazavec? V Luterovo izbico, kjer je stanoval kot „plemič Juri.“ Taka je še, kot je bila ob času njegovem, lesen strop ima in le eno oknice in shranjuje nekaj spominkov: mizo, pri kateri je Luter biblijo kerčil, stol, na katerem je sedel, omaro, kamor je spravljal pisarije, olovo sklenico njegovo, nekaj latinskih pisem z njegovim podpisom, podobi očeta in matere, posteljo in viteški oklep njegov. „Das ist der weltberühmte Fleck.“ pa pravi kazavec, preden gremo iz sobe, ter pokaže blizo zelene peči pego, ki je nastala, ko je bil vergel Luter Martin črnilo za skušnjavcem, ki se mu je tukaj nek osebno pokazal.

Zapustiva Wartburgo; nekako otožen stopam iz posestva sv. Elizabete, ki se je vrnil v nje tiho zavetje Luter in uki njegovi.

Iz Eisenacha se peljaje pustiva ob desni mestice Meiningen, na levi Hildburgshausen in prijazno mesto Koburg; ter prideva 27. avgusta po noči v Bamberg, hvala Bogu! v katoliško deželo

Obiščeva v jutru 28. stolno cerkev; ravno je šolarska maša in zelo mi je všeč petje šolarjev in šolaric, ki ga spremljajo orglje; zdaj pa zdaj postanejo orglje, dvigne se deček in na glas bere kratke molitve, po molitvi pa molijo vsi skupno nekatere očenaše. Posebno znamenita je cerkev ta zavoljo dveh krypt, ima toraj dva velika altarja in štiri veličastne stolpe. Lepo svetinjo shranjuje, ker pokopana sta v njej v umetni rakvi (sarkophagu) sv. cesar Henrik II in žena sv. Kunigunda. Stopiva s tovaršem nekoliko k nekdanjemu provikarju afrikanskemu g. Kirchner-u, možu preprijaznemu. Rad se še spominja Slovenskega in serčnih tukajšnjih prijateljev. Zavoljo duhovnih vaj naji ni mogel sam spremljati, pa skerbel je, da so nama njegovi ljudje šli na roko ter naji peljali v cerkev sv. Mihela. Tu je pokopan veliki škof nemški sv. Oton († 1139). Veličastni oznanovavec evangelija mirú je bil 6 čevljev visok in še čez, to ti priča razun sv. kosti že popotna palica njegova, ki je tu shranjena, in ima napis: „Gratia Dei sum, quod sum.“ Škofovska kapa njegova in mašni plašč se tudi tu kaže.

Poteče čas tukajšnjemu bivanju, peljeva se proti Nürnbergu, ki se ponaša s prelepima cerkvama. Cerkev sv. Lavrencija je zidana v najlapsem gotičkem zlogu, in Sebaldova shranjuje v sebi, po Fr. Kuglerjevih besedah, naj večje svetišče nemške umetnje, bronast; grob sv. Sebald.

Prišel sem do Regensburga; vidil je mesto tudi častiti popotni tovarš, ki je obmolknil z dopisom iz Prage. Zopet bo zdaj poprijel pero in vam pripovedoval, kaj ga je učila tujina.

Sirote na maternem grobu.

Mati moja, mati mila,
Kake zgrade so neznane,
Da te skriva ta gomila,
Seka meni bridke rane!

Glej sirote zapuščene!
Čedica je njih obila;
In med njimi tud je mene
Grenka žalost zatopila.

Bila nam si vredna mati,
Torej žalost toljko večí:
To ti smejo pričevati
Vsi otroci zdaj v nesreči.

Sveti Oče naš nebeški,
Veliši hoga siročice!
O Zveličar Ti človeški,
Smil' se matrne dušice!

Zdaj pa, mati, Bog te obvari!
Večna luč naj tam ti sveti,
Da te o poslednji zarji
Smemo srote spet objeti.

Fr. Renko.

Kaj je kej novega po širokem svetu?

Vse rovari zoper dobro reč; zdaj tudi zameti na Krasu rogovilijo, zastavljajo temu in unemu pot, in do nas ne pustijo naj boljših listov. Napoleon je novega leta dan o vošilu diplomatskega oddelka z mirom tolažil, ki upa, da se bo pri vsih pritežnostih ohranil. Pa ni znati, da bi bil s svojim govorom narode upokojil. Govoré tudi, da je njegovo obnašanje o tej priliki večí pomen imelo, kakor pa njegove besede. Bil je neki z rusovskim poslancem posebno prijazen, do avstrijskega nekako merzel, angleškega pa da se nagovoril ni. Tudi pariški dopisnik v „Armonio“ meni, da Rusija, kakor je čutiti, se hoče trdno z Napoleonom III skleniti. Naj bi bilo pa tudi res, da se mir ohrani, je to le slabo tolažilo. Kaj namreč pomaga taki oboroženi mir, ki vse države spodjeda in jih mora na zadnje v nič djati, in pa ki je z njim sklenjeno neštevilno družih britkost in zel? Mirú prav za prav zdaj nikjer ni; mir — pa toliko vojaštvo na nogah; mir — pa toliko oroženja po vsih

vsih državah, in Francija kratko in malo ni poslednja v pripravah.

Dasiravno se krog Napoleona tako rekoč vse verti, se mu pa vender toliko zadreg prilastuje, da bi se moglo misliti, zdaj zdaj bo odletel s prestola: zadrege s politiko, zadrege z očitnim nmenjem, z reformami, zadrege z ministri, z opozicijo v postavodajnem zboru, z „ultramontanskim“ Kellerjem, z volitvami, z Mexiko (od koder neki vojno domú kliče, pa vender v novo 6000 vojakov tje odpravlja), zadrege s severno-amerikansko vlado itd. itd. Napoleon sam je neki rekel: „Preklicani smo na suhem, dosti pa je, da tako dobro reč želimo.“ Sicer se pa ne vé, če se lisec v ravno toliki zadregi čuti, kakor ga drugi popisujejo. Prava zadrega zanj bo še le takrat, ko mu bo Gospod naložil pokoro zavolj poropane Italije, Renanovega darila (100.000 fr.) etc.

Bore Viktor Emanuel je pri novoletnem vošilu tarnal, da ni mogel l. 1863. Italije odrešiti. Mogel bi pa le hvaležen biti, da njega framasoni še niso prestola odrešili. Sicer bota Italijo resila čisto gotovo Bog in njegov namestnik rimski papež, kadar bo čas dozorel. — Ravno je postavni toškanski vel. vojvoda Ferdinand V vložil upor zoper rop toškanskih dober, raznašo muzejskih in bukvarniških reči, raztresitev cerkvenih posestev, pobožnih zalog in dobrotnih naprav.

Po Hošteinu, ki je z zveznimi trumami obseden, preslavljajo Friderika Augustenburškega, ki je zdaj tu, zdaj tam, in od vsih strani mu hodijo srečo vosit. V Lauenburgu so že danske državnine znanuja in naslov „kraljev“ odpravili. Fraukobrodskaja seja gre na to, da londonski protokol v prid Danije za nemški vez nima nikakorsne veljave, in da je Friderik pravi vojvoda holšteinski. Če bodo vezne vojne tudi Šlesvik obsedle, še ni odločeno; Anglija zoper to oporekva in Rusija se ji je neki pridružila. Anglija, ki Napoleonovemu kongresu tolikanj nasprotva, svetva pa za šlesvik-holšteinsko homatijo konferencijo. Pravijo, da Anglija nikoli ne bo privolila, da bi se Holštejn od Danije odtergal.

Rovarski skrivni klici in šuškarije, ki se sem ter tje iz Ogerskega slišijo, so menda laške vrane, kjer zdaj Kosut biva. To podpira misel, da bi Italija rada zoper Avstrijo kej počela. Ker je pa Napoleon preveč zapleten, pravi „Armonia“, da bi se tepel z Avstrijo in z vso Nemčijo ter z Anglijo vred, torej se še ni obupalo zastran mirú. Če bi mu imela namreč tudi Rusija pomagati, je ona predelec in nima preveč denara. Sicer pa se upanje poživlja, da se Ogersko pomiri z državo, in ohetajo, da v majniku se snide ogerski deželni zbor. — Med Černogoro in Turčijo je zopet kavs zavoljo mejnih terdnjav. — Rusija svoj pot pošilja Poljake v Sibirijo.

Spodobi se, da opomnimo tudi novoletnega vošila v Rimu. Kardinal dekan je v imenu vsega kardinalstva vošil sv. Očetu, kar so angeli vošili o Kristusovem rojstvu: „Čast Bogú in mir ljudem!“ Slava in čast bodi zmiraj Bogu. In le-tá apostoljski Stol je vselej dajal in daje čast Bogu: on sam je častitljiv v tem poslanstvu, častitljiv v vojski in v premagovanji njih, ki so se o raznih časih pertili, pravemu Bogu slavo in čast vzeti. Drugo vošilo je mir ljudem: in tega želim Vaši svetosti, govori dalje dekan, po tolikih nasprotvanjih in tolikih vojskah. Bodi mir Vaši svetosti; in mi, zmirej zložni, zedinjeni in naslonjeni na ta veličanski Sedež, bomo mir imeli“ itd.

Sv. Oče so se razveselili nad tem vošilom in želeli, da naj bi ta mir, ki so ga takrat angeli oznanovali zemlji, hitro razveselil Cerkev, ki je zdaj v tolikošnih in tolikerkih podobah napadana in preganjana. Po tem so se ozerli nazaj v pretečene čase ter so v kratkem pregledu cerkvene zgodovine pokazali, da je Cerkev zmiraj imela vojske: da je pa vselej zadobila zmago in mir. Z vojsko prvih kristjanov, z učenostjo učenikov, s stanovitnostjo, poterpežljivo vstojó in uterjenostjo, poživljani z ravno čistim duhom in okrepčevani z molitvijo, bomo dosegli brez dvombe zmago in mir. To je cvetlični venec, ki sem ga zbral pri zibelki

Deteta Jezusa zase, in ki ga tudi vam darujem ta dan, ter zaupam, da njegovo skrivnostno lepodišje nas bo na vso moč navdušilo v teh časih poskušnje, da bomo stanovitni v bitvah Gospodovih.“ Tako so sklenili sv. Oče. Ta govor, kakor se čuti, je močno ginil poslušavce in vse rimsko mesto.

Iz Rima se sliši, da Njih svetost so dvornega svetnika dr. Hasslwanter-ja poslovili z naj imenitnim redom ter ga storili viteza gregorijanskega.

V Rimu je bilo 19. grud. posvečevanje duhovnikov v lateranski stolnici. 8 jih je prejelo tonzuro; 15 ostiarstvo in lektorstvo; 14 eksorcizstvo in akolištvo; 30 subdiakonstvo; 30 diakonstvo; 24 mašništvo.

Čudno ozdravljenje pripoveduje „Wahrheitsfreund“ graški z božje poti „Marija-Celj-a. 27letni Andrej Hensberger, hlapec na pristavi graških Karmelitaric, si je 15. roznika lanskega leta po nesrečnem padu roko zlomil. S tem se je tudi njegova persna bolezen, za katero je že let in dan bolehal, tako pohudila, da je noč in dan narhujši bolečine terpel. Ker mu več zdravnikov ni moglo pomagati, so mu redovnice (nune) svetovale, da naj v Marijo-Celj roma. Srečno pride tje z romarskim kardelom iz Gradca, dasiravno je mogel po poti prehude bolečine na roki in persih preterpeti. V vnebovzetje Marije Device je prebil dve uri v klopi v milostni kapeli in je molil si za zdravje. Nato je enekrat začutil tako hudo pečenje, da so mu solze oči zalile; ko je pa to odjenjalo, je bila minula tudi vsaktera bolečina na roci in v persih. Že je zamogel odpraviti obravnico, v kateri je devet tednov zlomljeno roko nosil, in pregibal jo je brez vsacih nar manjših bolečin.

Izdajatelj letnika „Jahresbuch für Israeliten“ dr. L. Kompert, je v imenovano knjigo sprejel spis, v katerem neki jud iz Nemškega terdi, da je obljuba Zveličarja „Schwärmerei in Karikatur“, da ni nobenega Zveličarja, temuč judovsko ljudstvo samo da je zveličar. Zavolj tega psovovanja judovske in katoliške vere je bil izdajatelj tožen „wegen des Verbrechens der Religionsstörung“ po §. 122 kazn. post. Sodnija je določila, da Kompert subjektivno ni zadolžen v tej hudobii in ga je le zavolj zanemarjene dolžne paznosti obsodila za 40gold. globe ali pa 8dni v ječo, ker da spis meri najpred le zoper judovski nauk in le posrednje zoper kersansko Cerkev.

Iz Šlezije piše „Volksfreund“ Razširjanju „Renanovega zivljenja Jezusovega“, čigar nesramno delo je cesar Napoleon „Veliki“ z darilom 100.000 frankov, poštenjak Emanuel pa s svojim naj višim redom plačal, se je deržavni zavetnik sodnije v Kilmkovicah (Königsberg), protestant, službeno ustavil.

Knez in škof sekovski mil. gosp. Otokar Marija so svoje duhovstvo 2. u. m. v razpisu opomnili, da naj si pridevajo po svojih duhovnijah razširjanje in branje Renanove neverške in brezbožne knjizure z vso reznostjo odvracati po načelu, da tako branje že samo iz radovednosti, je znotranje ponavljanje bogokletstev in ravno tako malo brez greha, kakor radovoljno poslušanje bogokletnih pogovorov. Mil. škof ponavljajo, kar je znano, da knjizura tudi ne v vednostnem ne v zlozmem ali stilistiškem oziru nima nikakoršne cene, pa da se nadjajo, da dobro podočenim kristjanom bo ta brezbožnost še le spodbudovanje, ter bodo za nezmerno preklinovanje, ki se godi s tem Jezusu Kristusu, iskali zadostovati z gorečimi molitvami pred Najsvetejšim itd.

Lesniki, jabelka in lesnika.

Na Sveti dan je imelo v Terstu osebstvo za spevoigrö (opero) in ples veliko poskušnjo v velikem kazališu; neki plesavki se obleka vname in vsa v ognju se zažene med druge plesavke na oder; le nagla pomoč sikalnikov ali pompierov je odvernila nar večji nesrečo, vender je 15letna plesavka za ožigljnami umerla . . . Naj bi svet o praznikih nekoliko bolj mislil na molitev, kakor pa na ples in druge krat-

kočase, pa bi ne bilo toliko nesreč. — L. 1864 izhaja na Avstrijskem 362 časnikov. — Vradnikov brez službe v našem cesarstvu je neki še 863. — Da je bil Triglavu že poslednji čas, Kumu odgovoriti, nas prepričujejo te-le besede nekega Gorenca, ki so nam v roke prišle, ko je odgovor ravno v natisu bil. Pravi namreč: „Kadar je človek zdrav, mu je vsak balzam zadosti močan; kadar mu pa slabo prihaja, ga s salmijakovcem mažejo. Tudi našem Triglavu naj bi kdo bariglo salmijakovca na glavo vлил, da bi se zbudil in svojemu kameradu Kumu odgovor dal!“ — Za eno ničlo tri leta v ječo: Sardinsk vojak je na listu, s katerim je imel 8 lir dobiti, k številiki 8 še 0 pri-taknil, da bi jih bi imel 80; za to kazitev pa je bil degradiran in na tri leta v ječo obsojen. — Kardinal vikši škof v Pragi so nekega prav učenega publicista (Štulc-a?) povabili, da naj v češkem jeziku spiše zavernjenje Renanove knjige. (Bien publ.) — Terzaški škof mil. gsp. Legat so pisali svarilni list vredniku dnevnika „Il Tempo“ zavolj več spisov tega lista zoper časno posest rimskega Stola. Ravno ta list je bil že poprej dobil upor ali grajo podpisano od 57 duhovnov une škofije. (Bien publ.) — „Unitä Catt.“ v Torinu hoče vediti, da je car Aleksander lastnoročno pisal avstrijskemu cesarju in svetoval, da naj obojni deržavi zavolj hudih prigodb, ki utegnajo nastopiti, pozabite svojih nasprotnih pritožb. — 7. t. m. so nam še le došli časniki po novem leti čez Kras. — Svtili cesar Ferdinand so novi cerkvi ss. Cirila in Metoda v Karolinskem dolu v Pragi zopet 5.000 gld. podarili. — Kardinal prvostolnik ogerski Scitovski so 4. u. m. budapeštanskim bukvarjem naznanili, ako bi bil kateri tako nekersanski in bi Renanovo brezbožno delo prodajal ali komur koli oskerbel, da je vernikom oestro prepovedano pri takem bukvarji tudi druge bukve kupovati ali naročevati. Tudi olomuški knez vikši škof so katoliškim bukvarjem prepovedali imenovano gnjusobo prodajati in razširjati. — Vseučilišniki in tehnikarji dunajski so 27. grud. u. l. počislali prof. dr. Oppolzerja ko vstanovnika učenske bolniške družbe. O tej priliki je eden muzinih sinov mogočno govoril o temnih časih nekdanjih dni, „von schwerem Fluche auf der akademischen Bürgerschaft itd., ter pristavil: „Schon die unglücklich gewählte Nachbarchaft der freimüthigen Studenten mit den finstern Vätern des heil. Loyola war ein Zeichen dafür“ itd. . . Temu mladenču se to zdi zlata svoboda, da sme vprico učenika psovati cel častitljiv stan avstrijskih deržavljanov, in učenik ga verh tega še s šampanjerom pogostuje. Hvala lepa za taki zgled humanizma z Dunaja! Neki dunajsk list namreč pravi: „Ko je bil pridni „mladeneč“, ki se je blezo učil jezuite poznati iz Evgena Sue-a ali pa iz Hans Jörgelna, svoj govor dokončal, je nasledvalo še nekaj besedil, potlej so bili pričujoči povabljeni v stranske sobe, kjer so stale cele baterije steklenic s šampanjerom, katerih kapljica ni dolgo čakala na odrešenje, kakor pravi „die brave Morgenpost.“

Duhovske spremembe.

V terzaški škofii. Umerl je 19. grud. v Kastvi gosp. Jož. Ben. Rubesa, Vremski fajmošter v pokoju. R. I. P.!

Dobrotni darovi.

Za afrik. misijon. Z Gorjanske fare 7 gold.; — iz Kočevja 2 gold. 10 kr.

Za gosp. Olivierov misijon. G. J. P. 5 gold.; — g. J. D. 5 gold.

Pogovori z gg. dopisovavci.

Gg. Fr. T. v Š. L. in M. Fr. p. F. . Ravno kar prejeli, ter hvaležno drugo pot. Včg. K.: Zadeva samo une kratko verstice zavolj derž. oseb.; rom. na T. pa pride na versto berž berž, ko moč.